

Tulevaisuuden metsä-Suomi -juttusarja Metsälehdessä
Artikkeli on julkaisu Metsälehdessä 24/2003

Metsätaloudessa ja teknologiassa huolehdittava kilpailukyvyistä

Vaikka Tulevaisuusfoorumin metsäteknologian työryhmä on vasta työnsä alkutaipaleella, uskaltaudun kuitenkin pohtimaan aikaisemman skenaariotyön pohjalta ryhmässä esillä olleita asioita. Skenaarioissa määriteltiin indikaattorit eli reimarit osoittamaan sitä, onko kehitys kulkemassa skenaarion suuntaan. Yksi reimari oli metsäteollisuuden kotimainen investointiaste.

Metsäteollisuuden 'ulosliputus' nähtiin yhtenä tulevaisuuden uhkana. Uhkan toteutumiseen vaikuttaa enemmän yhteiskuntapolitiikka kuin metsätalouden toimet. Metsätalouden tasolla tärkeäksi nähtiin toimiva puuhuolto. Puuhuolto onkin toiminut, tosin tuontipuun vauhdittamana. Metsäteollisuus ajaa alas vanhoja myllyjä, mutta on vastaavasti tehnyt isoja uusintainvestointeja. Kuitupuun hinta on laskenut kohti kansainvälistä tasoa, mutta tukin hinta on säilynyt korkeana. Integraatit näyttävätkin nyt suuntaavan sahainvestointinsa itään. Puuhuolto siis toimii, mutta toimiiko se vielä verouudistuskauden jälkeenkin? Siinä suurenluokan kysymys varsinkin itsenäisille sahoille. Teollisuuden kotipesässä teknologinen kehitystyö kukoistaa ja se on myös yksi syy säilyttää pääkonttorit täällä. Suomessa valmistetut ja osin kehitetyt puunkorjuukoneet ovat maailmanmerkkejä; niiden tietotekniikka samoin kuin hankinnan suunnittelu- ja ohjausjärjestelmät ovat maailman huippua. Olisin odottanut, että tästä tietotaidosta ja tietotekniikasta olisi selvemmin tullut itsenäistä liiketoimintaa.

Kilpailuedusta syytä tarkkaan huolehtia

Kilpailuetu häviää suomalaiselta toimintakentältä, ellei koko ajan tutkimus -ja kehitystyössä juosta askeleen edellä. Sitä on tietoon satsaaminen kalliin työvoiman ja rankan verotuksen maassa. Puun kuljetuslogistiikka on niin pitkälle kehitetty, että skaalaetua pitäänee jo etsiä firmojen yhteisesti ulkoistamasta toiminnasta. Onko siihen valmiutta? Puunkorjuukoneet on nähty hitaasti kehittyvinä, kypsinä tuotteina. Seuraavan kehitysbuumin uskotaan tulevan teknologiahypyn kautta. Hyppyä vain on kovin vaikea ennustaa. Ruotsissa tutkitaan robotiikkaa, Keski-Euroopassa kaivataan maastoystävällisyyttä, Suomessa pelätään korjuuvaurioita, mutta vaaditaan kustannustehokkuutta. Miten tekniikka vastaa haasteisiin?

Uutta teknologiaa uusille alueille

Voisiko puuenergia-alan vienti olla entistä enemmän kokonaisten järjestelmien vientiä, jossa polttolaitosten ja siihen liittyvän infran ohessa toimitetaan tehokkaat energiapuun hankintajärjestelmät, koneet ja tietotaito? Energiapuun korjuun edessä lieneekin pudotuspeli, jossa jäljelle jää pari valtamenetelmää. Veikkaisin, että ne ovat risutukkiin perustuva suurkäyttäjien linja, välivarastohaketukseen perustuva lämpölaite-linja ja pienkoneet pienkiinteistöille. Metsähoidon teknologiassa ei olla yhtä pitkällä. Koneet -taimitarhatekniikkaa lukuun ottamatta - on haettu viime aikoina Ruotsista, tietotekniikan soveltaminen ottaa ensimmäisen sukupolven askeleitaan, logistiikkaa ja uusimpia johtamisjärjestelmiä ollaan vasta tunnustelemassa ja yrittäjäyysvoimavarakin on säästöliekillä. Pienillä markkinoilla on pohjoismainen allianssi paikallaan. Se toimiikin jo laitevalmistajien tasolla, ja tutkijat virittelevät entistä aidompaa yhteistyötä. Haasteena on saada metsänhoidon kustannuskehitys kääntymään laskeväksi ja tuottavuus nouseväksi. Muutoin voi mennä motivaatio metsätalouteen taloudellisena toimintana. Voi motivaatio mennä vieraantumisen mukana muutenkin. Kuusikuidusta ja tukista voi tulla pulaa. On kuitenkin keinoja vastata nopeastikin tarpeeseen: Tehokampanja tyvilahoisten kuusikoiden

hakkuun vauhdittamiseen, lannoitus arvoonsa ja kuusen harvennusnormit rohkeammiksi. Männyllä taas liian reipas harvennus johtaa tuottotappioihin.

Metsäkeskukset innokkaampia

Metsäkeskukset voisivat edistää metsätaloutta Kemeran raameja laajemminkin. Jos lahon uhkaamat kuusikot otettaisiin tehosyyniin, pantaisiin puut tehtaille ja lahot kannot pinoon ja energiaksi, niin edesautettaisiin veromuutoksen jälkikipuja ja metsäenergian käyttötavoitteet tulisivat askeleen lähemmäksi toteutumistaan. Metsien terveydentilakin paranisi. Jos tukinkin kantohinta alkaa laskea, niin tuskin se vuoden 2005 jälkeisessä tukkipulassa on mitenkään alhaisimmillaan, joten metsänomistajatkin voivat täysin rinnoin olla mukana talkoissa.

Tehokkuus on ajan vaatimus

Mahdollisuudet kannattavaan puuntuotantoon ovat edelleen hyvät. Jos puun tuonti vaikeutuisi voisi puun kysyntä olla kovaakin. Tugin tuonnin jatkuvuus Venäjältä vaatisikin siellä suuria tieinvestointeja. Nykymaailma on nopealiikkeinen, mutta häiriöaltis, eikä mennyt menestys takaa loistavaa tulevaisuutta. On löydettävä suhteelliset kilpailuedut. Puulle olisi hyvä löytää uutta korkeaa tietotasoa vaativaa käyttöä. Uskoisin sitä parhaiten löytyvän erityisesti puukemiaan satsaamalla.

Paikallisuudestakin voi tehdä hyveen. Kuljetuskustannuksilla on merkityksensä ja elinkaarianalyseissä ne näkyvät päästöjen lähteinä. Matti Kärkkäinen muistutti tässä artikkelisarjassa, että tulevien vuosikymmenten puusto on jo pitkälle luotu ja infrakin rakennettu. Metsien käsittelyllä voidaan edelleen jossain määrin vaikuttaa puuntuotantokoneistoon ja infran kohdalla ollaan enemmänkin ylläpito-ongelmien edessä. Metsänomistajan kannattaakin tiheän tieverkon alueilla miettiä, onko uudesta tiestä todella hyötyä vai lisääkö se tarpeettomasti investointi- ja ylläpitokustannuksia.

Oman sektorimme osalta meidän on vastattava myös hallinnon tehokkuudesta vinon väestökehityksen ja kireän valtiontalouden maailmassa. Näin omatkin eläkerahat aikanaan löytyvät. Kun toimijoita on pienillä markkinoilla kovin monta, niin roolien selkeytystä kaivataan. P.F. Drucker pitää yhtenä megatrendinä poliittisen ja taloudellisen todellisuuden loitontumista toisistaan. 'Valta seuraa omistusta', tämä muutosjohtamisen guru muistuttaa. Muuan virkamies ihmetteli, ettei metsäteollisuus ole hoitanut omaa osaansa Kansallisesta metsäohjelmasta (KMO), kun kapasiteetti on noussut, mutta kotimaisen puun käyttö ei.

Onko niin, että KMO on korporaatioiden sopimus, josta globaalit yritykset eivät paljon piittaa, vielä vähemmän metsäteollisuuden omistava kärsimätön markkinavoima? Tehtaiden olemassaolo ja investoinnit on ansaittava. Puun käytönkään ongelma ei niinkään ole metsissä olevan puun määrä kuin markkinoille tulo ja tehdashinta.

Sahainvestoinnit itään voisivat merkitä ulosliputuksen alkua varsinkin, jos jatkossa itsenäiset sahatkin törmäisivät tukkipulaan tai toiminnan kannattamattomuuteen. Tarvitaan siis jatkuvaa työtä toimivan ja kustannustehokkaan puuhuollon eteen.

PERTTI HARSTELA